

ЫШЫН ДИЛ

**СЭКП Тыва обкомунун,
Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш
Министрлер Чөвүлелиниң
органы**

ЧАА ОРУКТАРНЫ ДИЛЭЭР

УЖУДУУШКУНДА
«СОЮЗ ТМ-10»
СЭТА-ның дыңнады

МЕДЭЭЛЕР

МУРНУКУ ОДУРУГДА

Тес-Хем районунуң девис-эзиринге сөөктү үзе чың уругту чаа келгенин, аяк-агыларның аял-ишчилери мал чөмүнчү белеткелече массалык-биле кирген. Чүргү-оол Хомуш-ку аттыг совхозтун ситенчилеринден эртен айдын аяктын тунзээрге, Ширин Оюнуң удуртаны 13 кижи составтыг аренада-биле аяк-дап турар авиоэо мурунку черде чоруп орат. Эвиоэо-нуң кезигинери Иштан-Сут-Бажыны девис-эзиринин чыгар үген ситенин 124 тоннага белеткен. Олар аяк хунирлерин калас эрттирбей, хоолдук мал чөмүнчү белеткелече сая-гыш саапы турар.

КАРТОФЕЛЬ ДУЖУДУ ДЭЭШ

Ол-ла совхозтун Хурен-Дугайда суттарыла систе-мазын девис-эзиринде 10 га картофель олурткан. Ону дүжүдү элек болдуруу-биле аяк-агылар доктаамал чоруду турар. Эртен хунирде аяк-агыларын «Саян-124» «Хүнчүгеш» ясли-сатарынын аяк-агыларын, специалистери база ортумай-шоланнин башкылары ол картофельди доураан улагаттырып, чашанын чулук, шеттерин чораянар.

ЦЕХТИ АЛГЫДАР

Кызылдын эт комбинатынын колбаса цехинин атар септеген Владимир Оюн, Темір-оол Медээ олар аяк-агыларын, Оларын иштыг шынарлыг аяк-агыларын шээр болгаш бома мал сөг-гар цехтеринин механизми-ринин турушкун чок аяк-агыларын тодараткан. Бо хунирде 1182 баш шээр малды цехтерин аяк-агыларын чөмө белеткен кири-шен.

ЧАА-ХӨЛ БАЗЫНДА

«Ак-Турт» совхозтун девис-эзирин Чаа-Хөл хөмүң бажында чайгы оларлар дегем. Аная чайлаглап баарга, мал-маган өт бажы суруп, маанашас-даа, оозургай-ла бээр чүе деп, малчынар чугаалаар. Бо чылын аяк-агыларын бир кодан чыгып, 6 кодан чыгыптыг бома мал база 53 кодан шээр малды өй-шанда чайлаглап үген. Искер мурунда ажай, хураганнары нелеринден аңгылаш, кадарыларга дукааган. Кыргыларын кыс-ка хуусаада доозуп, малды үезинде чуганы эрте, органи-заастыг чайлаглаарына улуг дөгүм болган.

Мал чөмүнчү белеткелече — хүннүң чугула айтыры

СЕНАЖ САЛЫШКЫНЫНДА

Эртен кызын Бил-Хем совхозтун Туран сүт-бараан районда «Кызыл тараачы» фермазының болгаш өске-даа фермаларың колективтери мал чөмүнчү белеткелече куралдары чедилейи барганын, сүт бүдүр планнарын күсөтсөөн. Кыштын чыкыллама соонда чүгү канчаарлы, берге үени эрттирил аякынын аргазын болаш, үк совхозтун удуру-туңдулары өскөртөй дүза дилей, Саян артында, рес-публиканың чамдык аяк-агыларындан аар өрте-биле сиван, силос садып алып ужурга таварышкан. Эртен кыштын шылгал-дазыннан кандыг түшөлдү үндүрген бис, ыңчаа? Үени чөл аяк-агылар, мал чөмүнчү белеткелече күштү шы организастаар алаар. Ол ың-каш ам хоорайда, суурда албан черлеринден, органи-зациялардан шефилерин база-ла шалгыч кампаани-же хаара тудар. Аяк-агыларын темпиз шалгыч дү-гузууда кошпактас ужу-рут. Үк совхозта мал чөмүнчү белеткелечин чоруп турарынын дугайында матери-ал бижир даалга алгаш, конторага кээп, агрономна-ры, бригадирлерин айтыра-рымга, билдир кизи чок бол-дү.

Туран сүт-бараан фермазынын ситен жаазаы. Ын-да онгарда ийр трактор се-наж таптар тур. Бедин ша-жылы КамАЗ шөлдөң эр-кеген ногаан массаны дү-журе берди. Учөткүн Крас-ноярскийниң көдээ аяк-агы институтунун Кызыл-да филиалының дөртү курсузу Мерген Багай-оол-дан аяк-агыны сонууграды.

Эмчи дүвүрелди көдүрүп тур

Улу-Хем районуну Шагаан-Арыг хоорайда Новосибирск хоорайдан бөлүк эмчилер чедип келген. Олар районда тургустунаган «Найрыз» ассоциациязынын шү-түмү-биле келгенин ол. Нийтизи-биле чугаалаарга, бедин мержежидик эмчилер Хайрыкан суурда аяк-агыларын кадыкылга төвүнге аутуш айнын төмчүүндө кээр эм-чилер бригадасында кандыг-кандыг аяк-агылар чорударын баш бурунаар тодараттыр соорулагым.

Оваарыччалыг болуңар: ПАРАТИФ

эмилеге-даа, районунуң удурутгазында-даа манаа хамарыштыг улуг дүвүрел-зини көдүргенин эскерберим. Райкусовкомуну эпидемияга удуру оза комиссиязы бүгү көнгөлүрине дагылаа ужу-руг турган. Ындыг түрбү-жө, онза дүвүрелдиниң черле эс-кербердим. Азы мындай ба-радаларга чачыгып калган-дыр бир селер бе?

Район амчилери пара-тифти бо чылын нетпериз эгелзди черин тодараткан алган хевирлиг болду...
— Иле, сүт заводундан эгелзди хире деп менээ дам-чытты. Дол-доран, ам бо мындагы-да ында аяк-агыларын турар кижилерин дөгөргөн ширинчир ужурут. Оон сонда районунуң бүгү чур-тталычыларын, чамгыс-да кизи арттырбай, шинчелге хаара тудары нетперизни көргөн дүр.
— Аарыг кижилер-биле

Бесдалажымшыкынар үезин-де чүңү билди алдынар? — Олар паратиф дугайында чүңү-даа билбес-тур. Кад-дык бис деп чоруп турар районунуң 30 муң чурттал-чылары бо талазы-биле би-лири хамааларды аарыг кижилер ам чеди хоңуп ту-гун чүңүрерине аналы-зин кылган. Ону доп-ло-раан кыдыр ужурут тур-ган. Эртен чылын ийи түс-чымган кизи паратифтен ка-ларьтырташ, амнедип тур-ган болганда, бо чылын ол база натаптал болуру өсө-сө дөң, баш бурунаар белең турган болза экки. Хемизг фактыны айтып кааным. Мында сактериниң көвейин эскерип оор боор силер. Эжинтерге, сонгалара апар марлыны канчал черле тып-паанын кылган оор мен.
— Елена Игоревна, аал-чы кизи мен дэди тырты-лып орбайн, бистин четпес-теринсти ажы-биле чуга-лап берип оранарын дээр четтирдим. Паратифтен кам-галаны алырынын оон аңгы кандыг хемчеглерин алы-мыска чогуруду?

Нийтизи-биле алырга, эм-чилер бо хунирде уйгу-дич чок аяк-агылар болза экки-дир. Бажың бурунунге ки-рип турган, кизи бурунун шинчир, хынаар. Оон баш-ка салымонелы дээр болу-туң микротары-биле бел-теттерин паратифти чаы-рылдылары берге алаар.
— Паратиф дээр халла-вирдыг икки-шөйдүлү аарык канчаар нетперээр чүвөл, Елена Игоревна?
— Бис болза, чүгө бир аарыг кизи таварыштыр деп санап турар бис. Сураан дыйнаарымыга, эртен чыгы паратифти Ортамы Азиядан экжеп садып турган арбу-з-тарга-даа шамнал турган болдунар. Арбуз хоёкүгө интраттардан өске чүңү шамнаар боор ийи.
Бистин Новосибирск хоорайымыс 1.5 миллион чурт-талчымыс болгай. 1983 чыл-да оң бир районуңа пара-тиф нетперези. Хамык чөмү шинчил-шинчил эзеринске, оон нетпередичизин кым болган деп болаар силер? Ушла кырган шугагычы ма-лай болган. Ол заматта дайының үезинде-ле па-ратифтин нетпередичизин апаргаш, ыңча чылдар дү-гузунда аарык өске улуска халдатпас дээш кызып чо-ран. Назылап кырыя бер-ге, ол бир-ле черге чачы, чыкылган. Оон тунелдинде хөй кизи аараан, оларын сегидип алырынга хөй үе болгаш күш негеттинген. Моюң-биле чүңү чугаалаар дээдин ол? Силерде эртен чыгыдай паратифиниң истре-дичилери боор болуру үш кизи толараттыган чоюян. Олар боттарыңа эң хары-салыгың болуру ужурут. Оон-биле калы кизи буруу арыг-шөверин хөйлу шы-кап сагыр болза, кору-чуг паратиф чавырыр.

Мал чөмүнчү белеткелече — хүннүң чугула айтыры

СЕНАЖ САЛЫШКЫНЫНДА

Эртен кызын Бил-Хем совхозтун Туран сүт-бараан районда «Кызыл тараачы» фермазының болгаш өске-даа фермаларың колективтери мал чөмүнчү белеткелече куралдары чедилейи барганын, сүт бүдүр планнарын күсөтсөөн. Кыштын чыкыллама соонда чүгү канчаарлы, берге үени эрттирил аякынын аргазын болаш, үк совхозтун удуру-туңдулары өскөртөй дүза дилей, Саян артында, рес-публиканың чамдык аяк-агыларыннан аар өрте-биле сиван, силос садып алып ужурга таварышкан. Эртен кыштын шылгал-дазыннан кандыг түшөлдү үндүрген бис, ыңчаа? Үени чөл аяк-агылар, мал чөмүнчү белеткелече күштү шы организастаар алаар. Ол ың-каш ам хоорайда, суурда албан черлеринден, органи-зациялардан шефилерин база-ла шалгыч кампаани-же хаара тудар. Аяк-агыларын темпиз шалгыч дү-гузууда кошпактас ужу-рут. Үк совхозта мал чөмүнчү белеткелечин чоруп турарынын дугайында матери-ал бижир даалга алгаш, конторага кээп, агрономна-ры, бригадирлерин айтыра-рымга, билдир кизи чок бол-дү.

Туран сүт-бараан фермазынын ситен жаазаы. Ын-да онгарда ийр трактор се-наж таптар тур. Бедин ша-жылы КамАЗ шөлдөң эр-кеген ногаан массаны дү-журе берди. Учөткүн Крас-ноярскийниң көдээ аяк-агы институтунун Кызыл-да филиалының дөртү курсузу Мерген Багай-оол-дан аяк-агыны сонууграды.

Эмчи дүвүрелди көдүрүп тур

Улу-Хем районуну Шагаан-Арыг хоорайда Новосибирск хоорайдан бөлүк эмчилер чедип келген. Олар районда тургустунаган «Найрыз» ассоциациязынын шү-түмү-биле келгенин ол. Нийтизи-биле чугаалаарга, бедин мержежидик эмчилер Хайрыкан суурда аяк-агыларын кадыкылга төвүнге аутуш айнын төмчүүндө кээр эм-чилер бригадасында кандыг-кандыг аяк-агылар чорударын баш бурунаар тодараттыр соорулагым.

Оваарыччалыг болуңар: ПАРАТИФ

эмилеге-даа, районунуң удурутгазында-даа манаа хамарыштыг улуг дүвүрел-зини көдүргенин эскерберим. Райкусовкомуну эпидемияга удуру оза комиссиязы бүгү көнгөлүрине дагылаа ужу-руг турган. Ындыг түрбү-жө, онза дүвүрелдиниң черле эс-кербердим. Азы мындай ба-радаларга чачыгып калган-дыр бир селер бе?

Район амчилери пара-тифти бо чылын нетпериз эгелзди черин тодараткан алган хевирлиг болду...
— Иле, сүт заводундан эгелзди хире деп менээ дам-чытты. Дол-доран, ам бо мындагы-да ында аяк-агыларын турар кижилерин дөгөргөн ширинчир ужурут. Оон сонда районунуң бүгү чур-тталычыларын, чамгыс-да кизи арттырбай, шинчелге хаара тудары нетперизни көргөн дүр.
— Аарыг кижилер-биле

РСФСР-ниң Компартиязының Контроль комиссиязының дугайында дүрүм

Партийжи амыдырал БАШКАРЫКЧЫ РОЛЮН БЕДИДЕРИ - БИЛЕ

Партия комиссиясы биринчи болуп коммунисттердин башкарыкчы ролун белгиледи. Оларны эде тургустунушуну кунун херезине куула сыйлашканын көздөдиргичи...

1. РСФСР-ниң Компартиязының Төп Комитетинин куулушундагы контролль комиссиязынын дугайында дүрүм. 2. РСФСР-ниң Компартиязынын Төп Комитетинин куулушундагы контролль комиссиязынын дугайында дүрүм...

Президиум бодунун ажыл-чорудугазынын дугайында дүрүм. 5. РСФСР-ниң КП-инин контролль комиссиязынын куулушундагы дүрүм. 6. РСФСР-ниң Компартиязынын Төп Комитетинин куулушундагы дүрүм...

Профэвилел организацияларында СОЦИАЛ ЧӨПТҮГ ЧОРУКТУ САГЫЫР

КОНВЕРСИЯНЫҢ БОТТУГ ТҮННӨЛДЕРИ

Күрөө албан черлеринде амылдамаларын профэвилел обкомунун элчегини пленуму бодун эрткин. Анда чуртга айттырынып чуртталга бажынарынын болгаш оларны үчкө адырнын талазы-биле Кызыл хоорускомунун амылдаманы дугайында айттырынып чуртталгашкан. Кызыл хоорускомунун чуртталга шөлү хуваар кылдынып эргелекчи Л. П. Ткаченко орта илеткел кылган.

ЫНДЫГ КИЖИЛЕР ХӨЙ БОЛУРГА

Маршрудуус Кызыл - Абакан, Ортумак дурт-сынык, тырын жага-боттуг, делгем элдериниң укудуңу бисти, пассажирлерин, утун ал, самолетиң илдин. Олар арбын-шайрын, күштүг холдарын көргө, кижилер дөш харымсалганы бузулду биле болгун а чоруну билдине бөр. Ынчанга мен ол укудуңун дугайында бижир деп дооран шиптирел алдым. Мээп чүтүмүн маалымар ылап та тыва кичи боорун күзүн мен. Чүте дөргө тыва кичинде, чогу-на бо укудуңу дег кичинде, тывада болуңу турар ишчилер арзында болуңу куннар дугайында шыны билди ал болур.

СУДКА БЕРГЕНИ ЧӨПТҮГ БЕ?

Амгы үеде «Сыдык» гаш» солунуңу харымсалганы ректорларды акылда турар Чоуду Кара-Кыска «Шың» солунга хөй чылда акылдап илгени билер бис. Во велерин иштинде ол Төмүкчү илгилерини амылдамалар чуртталганы эн...

МААЫР ООЛ КАЛЧАН. Проболчөөлөддиз пардалга төүтүңу удуртукчу.

Чонун бажы-биле хандар айтырынып Кызыл хоорускомунун талазындан четес шиптирел, хөй чуртырыларын кылды турарын, а чамданта харын-да ол айтырыларын бажы эргеледери беши шиптирел бөр таваарылар барын санал бергенер шүтүмчүлүн.

МААЫР ООЛ КАЛЧАН. Проболчөөлөддиз пардалга төүтүңу удуртукчу.

Чонун бажы-биле хандар айтырынып Кызыл хоорускомунун талазындан четес шиптирел, хөй чуртырыларын кылды турарын, а чамданта харын-да ол айтырыларын бажы эргеледери беши шиптирел бөр таваарылар барын санал бергенер шүтүмчүлүн.

МААЫР ООЛ КАЛЧАН. Проболчөөлөддиз пардалга төүтүңу удуртукчу.

Чонун бажы-биле хандар айтырынып Кызыл хоорускомунун талазындан четес шиптирел, хөй чуртырыларын кылды турарын, а чамданта харын-да ол айтырыларын бажы эргеледери беши шиптирел бөр таваарылар барын санал бергенер шүтүмчүлүн.

Амгы үеде «Сыдык» гаш» солунуңу харымсалганы ректорларды акылда турар Чоуду Кара-Кыска «Шың» солунга хөй чылда акылдап илгени билер бис. Во велерин иштинде ол Төмүкчү илгилерини амылдамалар чуртталганы эн...

Амгы үеде «Сыдык» гаш» солунуңу харымсалганы ректорларды акылда турар Чоуду Кара-Кыска «Шың» солунга хөй чылда акылдап илгени билер бис. Во велерин иштинде ол Төмүкчү илгилерини амылдамалар чуртталганы эн...

Амгы үеде «Сыдык» гаш» солунуңу харымсалганы ректорларды акылда турар Чоуду Кара-Кыска «Шың» солунга хөй чылда акылдап илгени билер бис. Во велерин иштинде ол Төмүкчү илгилерини амылдамалар чуртталганы эн...